

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxíu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

El benefici de Sant Joan

A començaments del segle XIV es veneraven a l'església parroquial dos sants, el patró sant Vicenç i sant Nicolau. Bernat de Falchs, senyor del terme, va afavorir l'església annexa al seu castell amb la construcció d'una nova capella dedicada a sant Joan Evangelista.

Per assegurar el manteniment del culte a la capella i perquè s'hi diguessin misses per la seva ànima un cop traspasat, va crear un benefici eclesiàstic a càrrec d'un capellà o beneficiat. El primer que va ser designat per aquesta tasca va ser el prevere Berenguer Avella, un parent del fundador.

En el seu testament, Bernat de Falchs va destinar al benefici de Sant Joan censos per valor de 300 sous, censos

que rebia de la ciutat de Manresa, de Santpedor i del lloc de Fals. Al llarg del temps, el benefici es va veure afavorit per altres donacions dels fidels. És el cas de Guillem Vidal, un pagès de Manresa, que va donar al benefici un tros de terra en un lloc dit "el Puig de Sant Cugat", o del prevere Bernat ces Ulzines, qui el 1379 va llegar a l'altar de sant Joan 15 sous, que s'havien de destinar a la compra d'ornaments.

Sibil·la de Falchs va manifestar en el testament que volia ser enterrada al peu del nou altar: *...sepultura corporis mei eligo infra capella sancti johannes evangeliste quam dictus venerabilis maritus meus constructii fecit in ecclesia sancti vicentii castro de falchs (...) et dimiuto pro ornamentis altaris dicte capelle decem solidos ...* Potser les restes momificades que es van trobar en una tomba al peu de l'actual presbiteri pertanyien a tan il·lustre senyora.

El capital del benefici de Sant Joan estava invertit en béns immobles, els quals generaven unes rendes en forma de censos. Amb aquests es pagaven, no solament el serveis religiosos del capellà que ostentava el benefici, sinó que es comprava l'oli necessari per mantenir encesa, nit i dia, una llàntia a l'altar.

Hem recollit algunes notícies sobre els beneficiats i les propietats vinculades al benefici de sant Joan.

El 1351 ostentava el benefici eclesiàstic el sacerdot de Fals, Raimon de Rabassa. El 1393, el sabater Joan Bolló va traspasar al tintorer Romeu Rouric per 88 sous una taula a la plaça pública de Manresa. La taula, ara en diríem parada, estava sotmesa al cens anual d'un parell de gallines per Nadal, i la seva propietat estava molt dividida; dues tercers parts pertanyien al Benefici de Sant Joan, mentre que la tercera part restant anava a mitges entre el Benefici de l'Alba de la Seu de Manresa i l'Abadessa del monestir de Santa Maria de Mont Beneït de Berga.

El 1400 va canviar de mans una vinya situada prop del mas Umbert de Manresa que pagava un cens de 10 sous a la capella de Sant Joan de Fals. En els dos casos el beneficiat era Joan Gilabert.

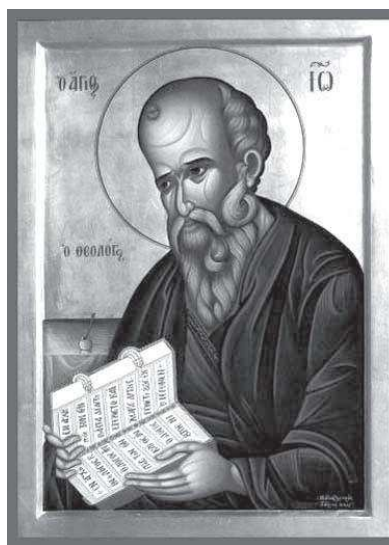
El 1438 el beneficiat era Berenguer de Soler, una persona instruïda, ja que era "en drets batxiller". Administrava quatre feixes de terra situades en un lloc dit "la Stabilitat den Sgleyes", en el territori de Manresa, que estaven donades al pagès Joan Quintana. Aquest pagava per cadascuna un cens anual de 6 sous, però el vicari general de la Seu va ordenar una reducció dels censos, que van quedar en valors compresos entre els 2 sous i mig i els 3 sous i mig.

El 1452, el beneficiat Bernat Messadella va fer un nou establiment de les feixes anteriors. El 1466 el Messadella va llogar perpètuament a Pere Marió, sastre francès, un hospici o casa situat a la placeta dita dels Apotecaris, pel preu de 23 sous anuals. El 1491 el beneficiat era mossèn Bernat Planas, qui rebia 11 sous anuals de cens d'una peça de terra a "la Stabilitat", mentre que el 1498 rebia 4 sous cada any, el dia de la Mare de Déu d'agost, per un camp situat a la l'rla de Manresa. El 1590 la vídua Joana Pla vivia en una casa de dos portals al carrer de Sobrerroca, per la qual pagava 11 sous i 6 diners de cens al venerable Pasqual Graell, titular del Benefici de Sant Joan de l'església de Fals. Les notícies més tardanes sobre el Benefici daten de 1685

i 1693. El benefici l'ostentava Jaume Aldabó, domer i Degà de Manresa, i llavors el rendiment anual era de 2 lliures.

La capella de sant Joan es trobava adossada a la paret nord de l'església. El 1592 va visitar l'església parroquial de Fals el delegat del Bisbe i va fer notar en el seu informe que l'altar de sant Joan no tenia retaule, sinó que estava presidit per una figura en relleu del sant. En la visita de 1637 es va ordenar al beneficiat que encarregués un cobrialtar de guadamassil. Això era una peça de cuir que servia per protegir l'altar de la pols i les taques.

Segons una descripció de l'altar, feta el 1666, el frontal era de vellut carmesí i verd, amb molts passamans d'or i plata. A sobre l'altar hi havia dues grades de fusta, pintades de color vermell, i un retaule pintat i daurat.

Sant Joan Evangelista

El 6 de març de 1697 es va signar el següent contracte a Manresa: *En nom de Deu. Sobre la fabrica del retaule o altar de s. Joan de la present Iglesia de Sant Vicens de fals per y entre lo Reverend Antoni Hubach, rector, Pau Massana, Joan Grau del Pubill, Domingo Serra, Francesco Jaumeandreu y Pere Boxeda, tots pagesos de la present parroquia, de una part, y Joan Grau, escultor, ciutadà de Manresa, de part altra, son estats, fets y firmats y jurats los capitols y pactes següents (...).*

El document és incomplet, però se sap que el juliol de 1702 el fuster havia acabat i cobrat la feina. Aquest Joan Grau era fill del qui havia fet l'altar major.

El juliol de 1761 va visitar el temple el mateix Bisbe de Vic, que era fra Bartolomé Sarmentero. Va trobar certes deficiències en l'edifici i va donar ordres precises sobre les reparacions que calien: *Manam els Obres fassan compondrer la paret de detrás de S. Joan Evangelista, que a mes de amanasar ruina llansara à perdre l'altar per la molta aygua entra en la Iglesia y peu del mateix altar. Fora terrible que per la omissió y poch zel dels Obrers se fes malbe dit Altar, no essent cosa de gran gasto lo compondrero ...*

No tenim notícies més tardanes sobre la capella de sant Joan, però segurament va gaudir de la devoció popular fins a finals del segle XIX, quan va ser substituït per la capella de la confraria de les Filles de Maria.